

Tiết 3

III - TÂY SƠN LẬT ĐỔ CHÍNH QUYỀN HỌ TRỊNH

I - Mục tiêu bài học

Xem mục tiêu chung của bài.

II - Những điều cần lưu ý

- Việc Nguyễn Huệ hạ thành Phú Xuân có ý nghĩa như thế nào ?
- Việc Tây Sơn thu phục Bắc Hà đã xoá bỏ tình trạng chia cắt Đàng Trong – Đàng Ngoài hơn hai thế kỉ, đáp ứng ý chí và nguyện vọng của nhân dân cả nước.

III - Thiết bị, tài liệu cần cho bài giảng

Bản đồ Tây Sơn lật đổ chính quyền họ Trịnh.

IV - Gợi ý thực hiện bài giảng

1. Giới thiệu bài mới

GV tóm tắt vài nét nội dung bài trước để giới thiệu bài mới.

2. Dạy và học bài mới

GV trình bày theo nội dung SGK song có thể mở rộng một số điểm sau :

- Trình bày ngắn gọn về việc *Nguyễn Huệ hạ thành Phú Xuân* : Tháng 6 – 1786, quân Tây Sơn kéo đến trước thành Phú Xuân. Nhờ nước sông lên cao, thuyền của Tây Sơn tiến sát thành, tung bộ binh ra giáp chiến với quân Trịnh. Nội bộ các tướng Trịnh lung củng, Phạm Ngô Cầu kéo cờ trắng xin hàng. Chiếm được Phú Xuân, quân Tây Sơn hoàn toàn làm chủ đất Đàng Trong, đồng thời tạo thanh thế để tiến ra Đàng Ngoài.

- Nhiều quan lại, sĩ phu tiến bộ ở Bắc Hà như Ngô Thì Nhậm, Phan Huy Ích, Nguyễn Thế Lịch... được Nguyễn Huệ trọng dụng, phong cho chức tước mới. GV đặt câu hỏi : "*Việc làm này của Nguyễn Huệ có ý nghĩa như thế nào ?*" và gợi ý để HS suy nghĩ trả lời (tập hợp lực lượng, xây dựng sức mạnh chống ngoại xâm...). Sau khi giao công việc cho Ngô Văn Sở ở Bắc Hà, Nguyễn Huệ lại rút quân về Phú Xuân. Cũng từ đó, Bắc Hà được sáp nhập hẳn vào vùng đất cai quản trực tiếp của Nguyễn Huệ.

3. Gợi ý trả lời câu hỏi kiểm tra cuối bài

GV gợi ý cho HS liên hệ với nội dung mục III trong SGK để trả lời.

V - Tài liệu tham khảo

– Về nhân vật Nguyễn Hữu Chỉnh :

Chỉnh vốn là môn hạ của Hoàng Ngũ Phúc, rồi trở thành bộ tướng của Hoàng Đình Bảo (con nuôi Hoàng Ngũ Phúc). Khi Bảo bị kiêu binh giết, Chỉnh đem gia quyến chạy vào hàng quân Tây Sơn và khuyên Tây Sơn nên đem gấp quân ra đánh chiếm Phú Xuân. Tiếp đó, Chỉnh được Nguyễn Huệ giao việc chỉ huy một đạo thủy quân tiến ra Thăng Long. Khi trở về Nam, Tây Sơn không muốn cho Chỉnh về theo. Lo ngại Chỉnh có thể phản trắc, Nguyễn Huệ cho Chỉnh ở lại Nghệ An giúp Nguyễn Văn Duệ... Quả nhiên, sau khi Tây Sơn rút về Nam, Nguyễn Hữu Chỉnh ra sức xây dựng thế lực riêng và mưu đồ phản bội Tây Sơn.

Bấy giờ tình hình Bắc Hà lại lộn xộn. Dân chúng chán ghét triều đình Lê Chiêu Thống thối nát. Nhân cơ hội này, các phe cánh họ Trịnh lại nổi lên rồi kéo vào Thăng Long uy hiếp vua Lê. Chiêu Thống vội viết thư vào Nghệ An gọi Nguyễn Hữu Chỉnh ra giúp. Chỉnh đánh bại liên tiếp các phe cánh của họ Trịnh rồi trở về đóng trong phủ chúa, bắt đầu lộng hành, tự ý giải quyết mọi việc không cần đến vua Lê. Cuối năm 1787, Nguyễn Huệ sai các tướng kéo quân ra Bắc bắt được Chỉnh bỏ cũi khiêng về Thăng Long xử tử.

Vốn là một võ tướng có tài, sống vào thời kì "vua Lê – chúa Trịnh" thối nát cực độ, nội bộ tầng lớp thống trị phân hoá sâu sắc, Nguyễn Hữu Chỉnh không theo vua Lê, không theo chúa Trịnh mà chạy sang hàng ngũ Tây Sơn. Sự tính toán của Chỉnh, một mặt phản ánh tính chất cơ hội của kẻ hoạt đầu thời loạn, nhưng khách quan mà xét, đó là hành động tích cực trong cả cuộc đời Chỉnh. Trước khí thế của phong trào nông dân, lại chịu sự chỉ huy của Nguyễn Huệ, Chỉnh đã có những đóng góp nhất định trong buổi đầu quân Tây Sơn kéo ra Bắc Hà. Nhưng dần dần, gặp hoàn cảnh, Chỉnh lộ rõ bản chất cơ hội, gian hùng, tự mình li khai đối lập với phong trào Tây Sơn. Và chẳng, Chỉnh cũng không che giấu bản chất của mình khi nghĩ rằng "cờ đã đến tay" :

*"Đường đời mở rộng thênh thênh,
Ta đây cũng một triều đình kém ai".*

– Về Tây Sơn đặt nền tảng thống nhất đất nước :

Trải hơn 200 năm, dân tộc Việt Nam phải sống một thời gian dài trong cảnh phân chia và chiến tranh tàn khốc. Thời Nam – Bắc triều, suốt một vùng Thanh Hoá, Nghệ – Tĩnh và Quảng Bình, Quảng Trị luôn luôn là chiến trường, làng xóm mùa

màng bị tàn phá nặng nề, nhân dân cơ cực điêu linh. Chiến tranh Trịnh – Nguyễn càng tăng thêm những thảm họa đó, lãnh thổ thống nhất càng bị phá vỡ nghiêm trọng. Giới hạn sông Gianh được dựng nên một cách giả tạo cản trở mọi hoạt động giao lưu kinh tế đang đòi hỏi được xúc tiến mạnh mẽ.

– Thắng lợi của phong trào Tây Sơn quét đổ các chính quyền Lê – Trịnh – Nguyễn đã giải quyết được một trở ngại lớn trên con đường phát triển của xã hội, thực hiện xuất sắc sứ mạng lịch sử. Sau cuộc xâm lược của quân Xiêm ở Gia Định, là cuộc xâm lược của ngót 30 vạn quân Thanh ở Bắc Hà. Chính phong trào Tây Sơn đã đập tắt được mọi nguy cơ đó, phá tan các cuộc ngoại xâm ở phía bắc và phía nam, bảo vệ độc lập dân tộc, giải quyết được tình trạng chia cắt Đảng Trong – Đảng Ngoài do các tập đoàn Trịnh – Nguyễn gây ra hàng thế kỉ và bảo vệ nền độc lập dân tộc trước mọi nguy cơ ngoại xâm, *tạo được những điều kiện cơ bản* cho công cuộc thống nhất và khôi phục đất nước.